

Од возобновувањето на Охридската архиепископија во лицето на Македонската православна црква, на Светиклиментовиот престол седеле пет архиепископи, од кои четири се блажено упокоени и се наоѓаат во Небескиот Ерусалим, каде што од десната страна на Господ Бог, на Исус Христос му ја пренесуваат овоземската мака на битисувањето на нашата Црква, која со векови опстојувала и се бранела од грчките фанариоти,

Пишува:
Кокан СТОЈЧЕВ

СОСЛУЖУВАЊЕ НА ПАТРИЈАРХОТ РУСКИ АЛЕКСИЈ I И ПАТРИЈАРХОТ СРПСКИ ГЕРМАН СО АРХИЕПИСКОПОТ МАКЕДОНСКИ ДОСИТЕЈ

да им одолее на грчките, бугарските и на српските црковни напади.

МОНАШТВОТО И ТИТУЛИТЕ

Судбината на возобновителот на Охридската архиепископија Г.Г. Доситеј почнува на планината Бистра, каде на 7 декември 1906 година во село Маврово се родил Димитар Стојковски (цивилно име). Тој е четврто дете од осумтте деца на Лазар и на Софија, кои загубиле две деца. Во 1922 година се школувал во Богословијата на СПЦ во Сремски Карловци, но само од нему познати причини (Божји сновиденија), зимата

"ИНТИМНА КЛЕТВА Е ДА МУ СЛУЖИШ НА НАРОДОТ И НА СВЕТИКЛИМЕНТОВАТА ЦРКВА"

од бугарските егзархисти, како и од националистичката политика на Пекската патријаршија, односно од Српската црква. Во таа приказна најзначајно место зазема патеката на првиот Архиепископ Г.Г. Доситеј, возобновител на Охридската архиепископија. Тронот на Светиклиментовата црква одамна беше згаснат, во 1767 година со турско ираде беше укината нашата Црква, но по барање на грчките фанариоти, кои долго време се бореле за престолот и за епархиите на Охридската архиепископија. Оттогаш до денес се случуваа многу погубни нешта за македонскиот православен народ, кој сплотен со Црквата се обидува да ја преживее и да ја надживее Отоманската империја, но истовремено и

Востоличувањето на поглаварот на МПЦ Г.Г. Доситеј било набрзина организирано: ги повикале занаетчиите за да го направат архиепископското жезло и митрата, како и архипастирската облека. Мајсторите успеале за една ноќ да ги направат главните симболи на архиепископскиот трон: жезлото, митрата и белата камилавка. Но, на патот кон црквата "Св. Климент", каде требало да се одржи церемонијата, констатирале дека на камилавката недостасува крст со брилијант. Немало време за пропустот. Г.Г. Доситеј се сетил дека во џебот има железно крвче, кое можело да се пришије, ја спореле колата и замолиле една жена да го зашије. Тогаш таа рекла: "Прости ми Света Недело и ти Свети Клименте што во недела факам игла и конец". Но, додала: "Сполајти Господе и Св. Богородице што на мојата грешна душа ѝ се падна да сошије крст на владичката камилавка". Жената го сошила крвчето, паднала на колена, ја бакнала десната рака на Г.Г. Доситеј, по што побегнала во своите порти.

1924 година тргнал на пат кон манастирот на "Св. Богородица Пречиста", Кичевско. Негов духовен татко бил игуменот Григориј, кој го подготвувал својот штитеник за Света Гора. Улогата на игуменот Григориј ја презел игуменот Митрофан од "Хилендар", под чија закрила Доситеј ја насочил својата духовна енергија. Таму Доситеј останал до 1932 година. Неговото заминување било поврзано со потребата за дошколување во Битолската богословија, што всушност не било иницирано од него туку од епископот Николај Велимировиќ и од митрополитот Јосиф, кои мислеле дека ќе го одродат и преобразат Доситеј, а преку него ќе ја шират големосрпската пропаганда. Но, во тоа не успеале. На 12

февруари 1934 година, од страна на владиката Николај во црквата "Св. Богородица" во Битола, Доситеј бил произведен на ераѓакон, додека на Цветници го примил еромонашкиот чин. Во 1937 година Доситеј се обидел да се запише на Теолошкиот факултет, но не успеал, бидејќи СПЦ не му доделила стипендија. Меѓутоа, бил прифатен од епископот нишки Доситеј, кој го примил во служба, а паралелно студирал на Теолошкиот факултет. Неговото Блаженство дипломирал во 1942 година. Како последица на превирањата во СПЦ, Доситеј бил отстранет од црквата и испратен да управува со патријаршкиот двор во Сремски Карловци, каде останал до 1949 година, кога на предлог на патријархот Гаврило добил титула архимандрит. За архимандрит го поставил тогашниот епископ Викентиј. Во 1951 година, без да знае патријархот Ви-

но, патријаршкиот двор се обидува преку него да ја спроведува старата црковна политика, односно настојувала да го врати во Македонија поранешниот омразен митрополит скопски Јосиф. Доситеј отворено се спротивставувал на ваквите намери на СПЦ, бидејќи бил свесен за

ската православна црква, а повеќето членови во Одборот биле македонски свештеници, кои по војната останале со народот и ја споделувале неговата судбина. На иницијатива на Одборот во декември 1951 година Доситеј ја посетил родната гротка, со благослов на српскиот патријарх Викентиј, со кого бил во добри односи. Тоа бил значаен датум за Македонците, бидејќи по ослободувањето во 1945 година, прв пат земјата ја посетил некој владика, Македонец. Неговото Блаженство Г.Г. Доситеј ги посетил Скопје, Прилеп, Битола, Охрид и др. На средбите се разговарало за решеноста да се истрае во праведните барања за разрешување на македонското црковно

ПРАВАТА И ОДНОСИТЕ

Во преговорите меѓу Иницијативниот одбор и Српската патријаршија, имало отстапки поради централниот проблем - изборот на епархиски архијереји за испразнетите македонски епархии. Решително се барало Македонци епископа СПЦ инсистирала на враќање на нејзините стариепископи, пред сè, на митрополитот скопски Јосиф, кој инаку на овој простор бил познат како поранешен четнички војвода, кој ја спроведувал големосрпската асимилаторска политика. По посетата Доситеј и Одборот ги интензивирале контактите при што се договарале за секој чекор поврзан за црквотоосамостојување и возобновување на

Охридската архиепископија. Во 1957 год., во дослук со Доситеј, Одборот и СПЦ се согласиле за: Иницијативниот одбор за организирање на МПЦ да ја усогласи организацијата во македонските епархии, согласно Уставот на СПЦ, а на патријархот српски Викентиј да му се признае статус администратор на трите епархии. Наспроти ова, Синодот на СПЦ се обврзал на наредното Собрание на Светиот архијерејски собор (во мај 1958) да се изврши избор на Македонци архијереји за сите три епархии. Одборот сметал дека на ваков начин ќе се оствари идејата на Првиот македонски црковен народен собор од 1945 година и на Свештеничкото собрание на македонските свештеници од 1946 го-

"Да, за мене не постои друга алтернатива освен да постапам по Божја волја и мојата интимна клетва дека до крајот на мојот живот ќе му служам на Бога и на својот народ, а сега ми се укажува и таква можност да служам и на Светата Климентова црква, која секогаш во душата, мислите и моите молитви пред Севишниот била присутна".

кентиј, го назначил за епископ, а хиротонијата во викарен епископ се одржала на 22 јули 1951 година. По хиротонисувањето во епископ Доситеј веднаш сфатил која била поентата на СПЦ. Име-

неговата национална припадност и за значењето на Охридската архиепископија. Во тоа време интензивно комуницирал со Иницијативниот одбор за организирање и формирање на Македон-

прашање. Набрзо потоа Доситеј во Белград го дочекале на нож, при што најекстремен бил митрополитот скопски Јосиф.

дина. По договор меѓу Одборот и Доситеј во април 1958 година, во посета на Македонија била висока црковна делегација на СПЦ, која ја претставувале патријархот Викентиј, епископот Јован, епископот Хризостон и викарниот епископ Доситеј (Неговото Блаженство). За време на оваа канонска визитација било покренато македонското црковно прашање. Но, во мај 1958 год. Светиот архијерејски синод на СПЦ донел спротивни одлуки, кои не биле во согласност со изјавите на патријархот Викентиј при посетата на Македонија. По ваквиот чин на СПЦ, Одборот одлучил да свика Црковно-народен собир на кој ќе поднесе извештај за својата работа, но и да ја возобнови Охридската архиепископија. За тоа се правеле сериозни подготовки и во јули 1958 година бил свикан Собирот. Тоа било едно од најсложените прашања, кои требало да бидат во согласност со канонските правила, но и водени според желбите на народот, идниот поглавар морал да биде Македонец. Тогаш Доситеј бил најсоодветна личност, совршено минато, монашко искуство и безброј искушенија.

Вториот македонски црковно-народен собир почнал на 4.10.1958 година во Охрид. На него присуствувале 291 соборјанин (свештеници и мирјани), а поздравна реч одржал тогашниот претседател на Иницијативниот одбор протојереј-ставрофор Нестор Поповски. За тоа време Доситеј се посветил на Бога. Собирот донел одлука за возобновување на Охридската архиепископија во лицето на МПЦ, заедно со онаа за избор на поглавар на епархиските архијереји итн. Најважни биле точките 7 и 8. Во првата се вели: "Заради одржување на црковно-канонско единство со православната црква на територијата на ФНРЈ, Македонската црква го признава патријархот на СПЦ како врховен поглавар на православната црква. Единството на православната црква го репрезентира пат-

ријархот". Во точката 8: "Правата и односите меѓу патријархот на СПЦ и МПЦ ќе бидат утврдени со посебна спогодба". Потоа почнал процесот за востоличување на Неговото Блаженство Г.Г. Доситеј за прв поглавар на МПЦ, при што бил титулиран како Архиепископ Охридски и Скопски и Прв Митрополит Македонски. Титулата ја добил поради севкупната ситуација, но и затоа што сè уште не бил формиран Светиот архијерејски синод на МПЦ. Ова прашање подоцна било решено со пронаоѓање идеални личности (свештеници или митрополити), кои ќе ја вршат оваа функција. По завршувањето на Црковно-народниот собир кога била донесена Одлука за возобновување на Охридската архиепископија Неговото Блаженство почнал со подготовките за избирање митрополити, кои ќе ги пополнат испраз-

нетите епархиски места: Скопската, Охридско-битолската и Злетовско-струмичката. Во јули 1959 година забележан е значаен настан, кој се однесувал на доаѓањето на патријархот на СПЦ, Герман, кој го наследил упокоениот Викентиј. Тоа било сфатено како потврда на одлуките на Вториот македонски црковен собир, а истовремено се создале канонски услови за хиротонија на новоизбраните епархиски архијереји на МПЦ. Ова било значајно и за Архиепископот Доситеј, бидејќи по сè што се случило во 1958 година можело да се врши архијерејска канонска литургија, што од канонско црковен аспект значи простување и помирување меѓу МПЦ и СПЦ. На 19.7.1959 година во присуство на патријархот Герман и Архиепископот Доситеј бил хиротонисан епископот преспанско-битолски Климент. Хиро-

тонијата на вториот македонски, односно струмички епископ г. Наум била на 26.7.1959 година, со што се создале сите услови за формирање на Светиот архијерејски синод на МПЦ. Но, и покрај овие позитивни сигнали меѓу МПЦ и СПЦ, сепак односите меѓу двете цркви продолжиле да се заладуваат. Едноставно, Српскиот архијерејски синод постојано ја блокирал МПЦ во односите со другите православни цркви. Ваквите негирања се препознаваат во одлуките на црковно-народните собири на СПЦ, донесени во 1965 и во 1966 година, поради што се создале основни услови за прогласување автокефалност на МПЦ. По одлуките на Архијерејскиот собир на СПЦ, донесени во мај 1966 година, немало друга алтернатива, освен осамостојување на МПЦ. Светиот синод на МПЦ на чело со Неговото блаженство Г.Г. Доситеј решил конечно да го консултира Црковно-народниот собир на МПЦ, на кој ќе се изразела волјата на православниот народ и на македонското свештенство. Претходно на 12.7.1967 год. бил хиротонисан митрополитот Кирил, а на 17 јули бил свикан Третиот македонски црковен собир во Охрид, каде била донесена одлука за автокефален статус на МПЦ. На 31.10.1967 година, во скромни услови, во манастирот "Горни Св. Илија" во с. Бањани било формирано Богословско училиште. Десет години подоцна, на 8.12.1977 година, бил формиран Теолошкиот факултет. Од 1958 година до 1981 година, кога блажено се упокојува Архиепископот Доситеј, биле реновирани или изградени околу 200 манастири или цркви. Во Скопската епархија 39, Преспанско-битолската 39, Злетовско-струмичката 36, Дебарско-кичевската 22, Полошко-кумановската 21, Повардарската 7, Американско-канадската 19, Австралиската 20 и во Западна Европа 2. На 20 мај 1981 година, на 75-годишна возраст починал Архиепископот Охридски и Македонски Г.Г. Доситеј.